

דורליט

בחתך

עקרונות תמיכה חדשים בכתבי-עיתונות, אותם אימצה המועצה לתרבות ולאמנות, עשויים לחולל מהפכה חיובית בשטח זה, מהפכה שמדור זה הטיף לה מזה כמה שנים. העקרונות החדשים (רמה ספרותית + חוק מכוונת + מקורות מימון נוספים + מודעות) עשויים לקצץ בתמיכה הממשלתית בכתבי-העת של איש אוניברסיטה באר-שבע, גבריאל מוקר, ששנתנו עכשיו הוא דל תפוצה וחד-מימדי באיכותו. כתבי-עת עשוי להרוויח משינוי העקרונות הוא פרוזה, שתפוצתו רבה והעניין הכלכלי שבו משתווה לעניין הציבור בו (מבחינת ההיקף העצום של מכירותיו) ●●● מזה שנתיים, מאז שב כתב עת **משה דור**, שהוא גם משורר-לעית-מצוא, משליחותו באנגליה, דבק בו הכינוי "דורליט", בפי כמה מחבריו בקריסת-הסיבה: העקבות שבה מתרגם ומפרסם דור את שיריה של משוררת אנגליה מהרמה הרביעית בארצה, הגב' **רות פיינלייט**, שהיא רעייתו של הסופר הבריטי **אלן סלייט** (חוצאי שבת ובוקר יום א). סלייט הוא אחד מבעליו של בית-הוצאה הוא בעל עמדת-כוח בספרות הבריטית. בעוד העיתונאי דור מצליח בשל קשריו העיתונאיים להפיץ את הגב' פיינלייט בעברית, הרי שהגב' פיינלייט אינה מצליחה לפרסם את דור באנגליה. התוצאה: בישראל חושבים את הגב' פיינלייט למשוררת "מן הבולטות בבריטניה של ימינו" ואת דור לא מכירים באנגליה כמשורר, "מן הבולטים בישראל של ימינו" ●●● בחוברת האוניברסיטה של האוניברסיטה העברית תתפרסם חליפת מכתבים שטרם פורסמה בין שני ענייני לבין המבקר **דוב סדן**. באחד ממכתביו משיב עגנון על בקשה שישן עותק של ספרו הכנסת כלה **למורים שוורץ**: "בעניין מוריס שוורץ — בידי יש רק אכסמפלר אחד של הכנסת כלה. יותר לא קיבלתי ואני שומרו, שלקנות לי אכסמפלר אחר אין מעות בידי. אם עשיר הוא מר שוורץ יכול הוא לקנותו..." ובהמור האופייני לו ממשיך עגנון: "ה שני שבועות שאיני עושה כלום, אלא שאני לוחץ את ידיהם של המברכים. היום מנועות ידי אפילו מזה מפני שתקפתי מחלת הנזלת ל"ע (לא עלינו). כך עונשם של רודפי כבוד..." 19 באוגוסט 1938 ●●● אוניברסיטה אמריקאית נודעה החליטה להקים קרן שתממן במשך חמש שנים מילגות של "סופר אורח" (ראוידיאנט ראייטר) לסופרים ולמשוררים ישראלים מתחת לגיל 50. הקרן החליטה שלא לפקיד את בחירת המועמדים בידי מוסדות ישראליים (מישרד-החוץ, אגודת הסופרים, ההסתדרות). לארץ הגיע שליח מטעמה, והוא שיבחר את המועמדים למילגות ●●●

רים קשישים ושאנים בחיים, כיום טוב הלמן, שלום קרמר, שלמה שפאן, ירוחם טולקם, יצחק עקביהו, מר-דכו עובדיהו, גרשון שקד, נפתלי זקן, שרגא אבינרי. אפילו מחבר מלך בשר ודם, משה שמיר, תורם את חקו, ולא מאהבת מרדכי ברשימה הפי תחת ב"הארץ שופפת שירה..." שמיר מתאר את שלום כ"ניצחון התמימות". הוא מהלל את שירתו הארצישראלית של שלום בשורות כמו: "ויורד כתחנה ה" מישלגת בדרך / בלא אות ובלא כתו" בת..." כמו היינו איזו איפרכיה רחוקה בסיביר, בימי הריאליזם הסוציאליסטי ש-שמיר היה נביאו בארץ הנביאים.

כל מי שמעיין בקובץ זה בבבילוגרפיה על שלום, יבחין על נקלה כי זו רשימה סטטילית, שעורכה טיהר אותה מרשימות, מאמרים וביקורות שליליות, שהעמידו את שלום במקום שלו הוא ראוי בשירה העברית — במדור משוררי החצר. אחד משיאי הקובץ מצוי במבוא אותו חיבר שרגא אבינרי: "כך זה נראה לפעמים, דומה כאילו על אותו רכס (נקודת-תצפית), החולש על מוקדי שירת שלום, ניצבים המשקפים והמבקרים, ויש שהמבטים ניפגשים-נתקלים בנקודה אחת..."

כל מי שמעוניין לראות קריטורה על הספרות העברית והשירה העברית מומן לרכוש ספר זה ולהתענג עליו בימי שישי בשיחות-סאלון. ומי שהאותיות עשויות

הישראלית את פרק השדה, שערכו הת-גמד בשנים האחרונות.

סקירתו של אמיתי נפתחת ב"אי-שם, לפני כארבע מאות מיליוני שנים..." הל-שון של אמיתי נקיה ויבשה, כמו הכותרת "תפוצת העקרב" ומקום חיותם". בספר נסקרים "עקרב שחור יהודה", שכמאמר המחבר, הוא אורח כבוד במשכנות הא-רץ, "עבד הכוש" ו"גבו ירחו" ו"עבד הצהוב" ו"הקטלן עב הזנב". אמיתי אינו נוטל לעצמו את כתר הבלעדיות על נושא העקרב, והערות-אגב שלו מגלות עוב-דות כמו: "העקרב-הצהוב המצוי, ה" פוץ כמעט בכל הארץ, אינו מצוי בכרמל. עופרה זו הופחה בעבודתו השנתית של תלמיד תיכון (שכנאי חיפה, 1968) שבאותה הודמגנת גילה בכרמל בין חרש-הנושא עד היום את השם "חד-יצלע" כרמל"...

אמיתי מספר על ניסיונותיו השונים במיסגרת המחלקה לזואולוגיה באוניבר-סיטה העברית. אחד מהם מובא בלשונו: "עד שיום אחד התבשרנו שאפשר לאסוף אותם בעזרת פנסים מיוחדים, המפצצים או אולטרא-סגול, וכך, רכשנו פנסים כאלה ויצאנו אל השדה לנסות את מולנו. עם הפעלת הפנסים, נראה לנו אורם הק-לוש הלש מאור, ולא לאמנו כי כאור כזה אפשר יהיה בכלל לראות דבר-מה; אך קריאות ההתרנשות שפרצו מפינו דיברו בעד עצמן. השדה רחש עקרבים! הם נראו כמו נחלים לוחשות, ואפשר היה לזהות ממרחק רב. המראה דמה לתמונה הלקוחה מתוך פרט דמויני — על הרקע השחור של הלילה הם קרנו בגוונים שונים של צהוב וירוק... כעבור שבועיים יצאנו שוב לשדה, אך הפעם לא היה זכר לעקרבים. היינו נכזבים ומבוכתנו גברה כאשר שבועיים לאחר מכן היה השדה, כאותו המקום, שוב רושח עקרבים קורנים. לימים התבררה לנו עובדה מי-ורה: העקרבים הופיעו ונעלמו לפי תא-ריכי הלח העקרי!"

בספר פרקים על תולדות הרבייה, הנש-רצה, יחס האם וולדות, גדילה, הגש-לקולות וחיצה, שנת חורף, אויבים, קני-בילות, התגוננות, טפילים, מחלות, מו-מים, עקרבים בפולקלור (ושם סיפור זה של ז'אנב מאשקלון, שמאור עיניה חזר אליה, בעזרת "מימרח עקרבים").

תחת הכותרת "מחלבה חשמלית" מתאר אמיתי את סיפור מחלבת ארס-העקרב ש-הוא המציא לשם יצירת נסיון להצלת נעקצים. לא נפקד גם מקומו של רישום המהלך החשמלי (אק"ג) של לב אדם שנעקץ בידי עקרב צהוב. כמו כן מצויה רשימה של ספרות ומאמרים מקצועיים של עקרבים, בעברית ובלועזית.

היותו עקריב! הוא ספר מעולה שבי-מעולים, מרתק לא פחות מרומן-בלשי ומעוצב בצורה יוצאת מן הכלל.

תולעי תרבות

הקריקטורה

אחרי הגיגות ה-75 למשוררה הלאומי של חיפה (ביאליק עם הכרמל) "שפירא" שלום (שהוא גם מחבר האפוס) שיר לפקיד מדינת ישראל) שנחוגו בחור-ברת מאזניים, הגיע תורה של הביקורת הישראלית העכשווית להעריך את שירתו.

במיסגרת סידרת הספרים המסובסדת, מיבחר מאמרים על יצירתו... פורסם קובץ של מאמרים ורשימות על יצירתו של שלום. בקובץ זה לא ימצא הקורא ביקורות של מבקרים ובעלי-דיעה על השירה כדן מירון ונתן זך. את מקומם של אלה תופסת גלריה מייגעת של מבקי

* שרגא אבינרי — ש. שלום מיבחר מאמרים על יצירתו; עורך הסיידה הלל ברזל; הוצאת עם עובד וקרן תל-אביב לספרות ולאמנות; 283 עמודים (כריכה רכה).

המשורר (שפירא) שלום קובש את קנדה אחד מששת הרגעים המרגשים בחייו של משורר

ולביקורת נפתחת ברשימה-מחקר של הר-פרופסור הנרי רונפלד על המצב המעמדי של המיעוט הלאומי הערבי בישראל. הרשימה עוסקת ב"אנתרופולוגיה פוליטית" המנתחת את הקבוצות ששלטו בתנועה הלאומית הערבית, בצד הזרם המרכזי של הציונות. המחבר מציג בפני הקורא פירוט מדעי של התהליכים הבני-רתיים אותם עברה החברה הפלסטינית בתקופה שבין שתי מילחמות עולם. המיון של העובדות מן השטח מטיל אור על החברה הישראלית-יהודית כקבוצה מדי-קאת.

מאמר אחר הוא של יונתן אופנ" הוימבר, הדורשים בישראל כערכים וכלאי-עורבים. בכותלתו מצוי המילוד הרעיוני, שעליו כותב המחבר: "סמל יחידת המי-עושים, זוג חרבות מצולבות, מוצג על מדי החיילים הדרוזים, אבל גם בעיטור קיר בבתים רבים (לצד תמונות של מדי-נאים ואלופים ישראלים), או כמדפקה על החלון האחורי של מכוניות ומכוניות ש-בעליהם הדרוזים רוצים להפגין את נאי-מנותם למדינה. דרוזים המתנגדים לניוס אמרו לי, שעבורם יש לסמל החרבות הזה משמעות אירנית בהיותו מסמל את מטעמם כשכירי-חרב..."

החברת הרביעית מקיפה 66 עמודים של הומרגנץ פוליטי-עדתי, תקת הכור-תרת: מי עבד, במה, עבור מי, ותמורת-מה? — הפיתוח הכלכלי של ישראל והתהוות חלוקת העבודה העדתית, מאת שלמה סבירסקי ודבורה ברנשטיין. מאמר מדעי זה מצביע על הפער העדתי בכלים של סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, בנוסח של: "נראה, אם כן, כי המצב הכלכלי החלש יחסית של העליה המדי-רית הביא לתלות רבה יותר בדיוור הציבורי. התוצאה המעשית של מצב זה היתה דיוור ברמה נמוכה ופיזור למקור-מות מרוחקים, אשר האוכלוסיה האשכ-נזית הותיקה והחדשה נמנעת מללכת אליהם. ההבדלים בטיב הדיוור נעשו גורם קבוע בדיפרנציאציה שכני האשכנזים וה-מוזתיים בחברה הישראלית..." כמילים אחרות: כך גולדו הסלאמס של עדות המורת.

עלידי ניתוח קדני של עובדות מת-חומי השיכון, העיוש, מקורות הפרנסה ושאר נתונים סטטיסטיים בדוקים, נתי-שפת תמונה מחרידה של כמה תהליכים שספק אם קברניטי המדינה בכלל מודעים לה.

מחברות למחקר ולביקורת, חוברות של תעודות מדהימות. מי שחדר לגורל החברה הישראלית חייב לעיין בו וללמוד אותו.

ופירסומים מדעיים וחצי-מדעיים, המצי-פים את הדוכנים, מצוי גם כתבי-עת בשם מחברות למחקר ולביקורת. הוא מודפס עדיין בסטנסיל, וראוי ליותר מזה.

בביל הפספסת של הסוציולוגיה הישי-ראלית, שאימצה לעצמה אסכולה אמרי-קאית מפגרת למדי, מעורד למצוא את מחברות למחקר ולביקורת, שעורכנו כתי-בים, בין השאר: "אנחנו מצויאים את המחברות כמגמה לתרום לניתוח יחסים בין דיכוי, אפליה, ניכור ונחשלות, שהם כיוונים מרכזיים של חברה מעמדית..." והם גם עומדים בהבטחתם, מבלי שזכו להגיע לקהל הרחב.

חוברת מס' 3 של מחברות למחקר

* מחברות למחקר ולביקורת, חוברות 3 ו-4 בעריכת: הנרי רונפלד, דבורה ברנשטיין, שלמה סבירסקי ודבורה קלקין; כתובת המערכת: מחברות למחקר ולבי-קורת, פרופ' הנרי רונפלד, חוג לסוצי-ולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת חי-פה; ת.ד. 6319, חיפה.

ליגע אותו, די לו בתצלום המופיע בע-מוד זה, שהוא אחד מתוך ששה תצלומים המרגשים ביותר בחייו של המשורר העסקן. על התצלום נרשם ב-ספר: "...נמש סופית את ההוראה בשנת 1939, כדי להקדיש את עצמו ליצירה. בשנת 1950 ביקר בארצות-הברית ובקנדה, כנציג הברית העברית העולמית ואגודת הסופרים העבריים, וכין השאר נתפכד שם כמפתח העיר נואק... התצלום מנציח קבלת-פנים שנערכה ל"משורר הלאומי" מטעם עיריית מונטריאול.

איו קריקטורה עלובה!

עיון

מחברות הדיכוי

בגלריה כמעט אינסופית של כתבי-עת